

MAKSĀ, KAD IZMET

Pay As You Throw

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ieviešanas iespējas Latvijā

KĀPĒC TAS IR SVARĪGI?

36%

no poligonos
nogādātajiem atkritumiem
nonāk atkritumu kalnā

2035. gads

ES mērķis: apglabājamo
atkritumu daudzums
jāsamazina
līdz 10%

PAYT

ir viens no ES ieteiktajiem
ekonomiskajiem
stimuliem atkritumu
samazināšanai

Latvijā iedzīvotāji maksā atbilstoši konteinera tilpumam — neatkarīgi no faktiskā aizpildījuma. Tas nerada nekādu stimulu šķirot vai samazināt atkritumus.

KAS IR PAYT?

"Maksā, cik izmet" — tu maksā par atkritumu apsaimniekošanu atbilstoši tam, cik daudz nešķirotu atkritumu faktiski rada. Jo mazāk izmet — jo mazāk maksā.

Lietotāju identifikācija

Mērīšana individuāli

Fiksēta + mainīga maksa

Izglītošana un informēšana

GALVENIE PAYT VEIDI

Atkritumu maisu sistēma

- Vienkārša ieviešana
- nav vajadzīga sarežģīta infrastruktūra,
- zemākas sākotnējās izmaksas

- Nepieciešama papildu kontrole pret krāpšanu, maisi jāiegādājas no apsaimniekotāja

Vidēji efektīva

Svaru balstīta

- Precīzākā izmaksu noteikšana
- lielākais stimuls šķirot
- samazina nešķirotu atkritumu daudzumu

- Augstas sākotnējās investīcijas (svari transportlīdzekļos), bieža tehniskā apkope

Visefektīvākā

Konteineri ar ID

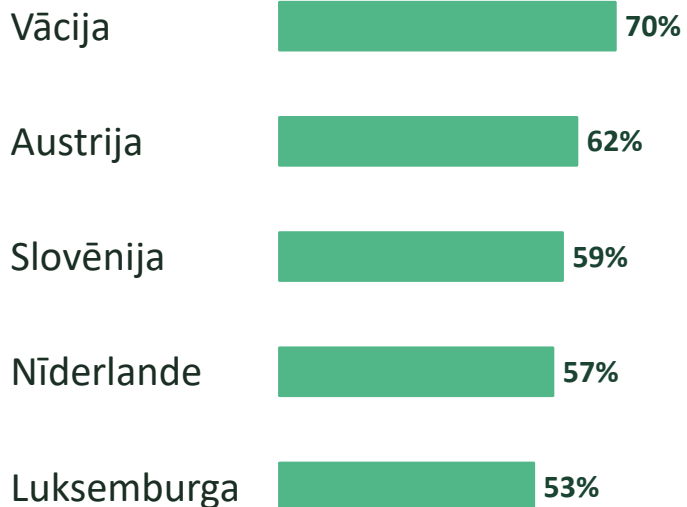
- Efektīva kontrole blīvi apdzīvotās vietās,
- elektroniskās mikroshēmas nodrošina precīzu uzskaiti

- Augstas sākotnējās un uzturēšanas izmaksas, nepieciešams stingrs kontroles mehānisms

Ļoti efektīva

PAYT EIROPĀ — KO MĀCA PIEREDZE?

Valstis ar augstāko pārstrādi

Visās šajās valstīs ir ieviesta kombinēta PAYT sistēma.

Latvijas situācija

- 14 no 27 ES dalībvalstīm izmanto kādu no PAYT sistēmām
- Tikai 4 valstīs (Austrija, Slovēnija, Somija, Īrija) PAYT aptver visas pašvaldības
- Izmēģinājuma projekti — Sigulda un Jūrmala
- Nepieciešami grozījumi normatīvajos aktos valsts mērogā

LATVIJAS PIEMĒRS: SIGULDA

Siguldas novads — viens no pirmajiem PAYT izmēģinājumiem Latvijā

PAYT plānošana un ieviešana

Tehnoloģiskie risinājumi

Šķirošanas paradumu izmaiņas

Izaicinājumi

LATVIJAS PIEMĒRS: JŪRMALA

Jūrmala — pilsētas vides piemērs ar aktīvu PAYT ieviešanas pieredzi

PAYT ieviešana Jūrmalā

Tehnoloģiskie risinājumi

Papildu šķirošanas iespējas

Izaicinājumi

KO SAKA LATVIJAS IEDZĪVOTĀJI?

Pētījuma ietvaros veikta sabiedriskā aptauja par PAYT sistēmas ieviešanu Latvijā

Sabiedrības atbalsts

Aptaujas rezultāti apliecina, ka sabiedrība kopumā atbalsta PAYT ieviešanu Latvijā.

Finansiāls stimuls

Vairums respondentu uzskata, ka PAYT motivētu šķirot vairāk, īpaši ja tas atspoguļotos zemākos rēķinos.

Vides uzlabošana

Iedzīvotāji uzskata, ka sistēma samazinās vides piesārņojumu un palielinās šķirošanas aktivitātes.

Bažas, ko izsaka iedzīvotāji:

- Nelegāla atkritumu izmešana
- Informētība — vēlme pēc saprotamākas un praktiski orientētas komunikācijas

IEGUVUMI UN RISKI

✓ IEGUVUMI

- ▶ Maksā tas, kurš rada vairāk atkritumu
- ▶ Stimuls šķirot
- ▶ Palielinās pārstrādājamo materiālu savākšana
- ▶ Veicina mājkompostēšanu
- ▶ Atkritumu apsaimniekošanas izmaksu caurskatāmība
- ▶ Iedzīvotāju uzvedības un iepirkšanās paradumu maiņa

⚠ RISKI

- ▶ Nelegāla atkritumu izmešana
- ▶ Atkritumu 'tūrisms' — izmešana kaimiņu pašvaldībā
- ▶ Augstākas sākotnējās investīcijas ieviešanai
- ▶ Palielināts neatbilstošu atkritumu apjoms otrreizējai pārstrādei
- ▶ Sarežģīta ieviešana daudzdzīvokļu mājās
- ▶ Nepieciešami grozījumi normatīvajos aktos

KAS NEPIECIEŠAMS LATVIJĀ?

1

Tiesiskais regulējums

2

Lokālie dati

3

Infrastruktūra

4

Sabiedrības iesaiste

KĀ IZSKATĪTOS MAKSA?

KOPĒJĀ MAKSA = Fiksētā daļa + Mainīgā daļa

FIKSĒTĀ DAĻA

Atkarīga no:

- ▶ Mājsaimniecības iedzīvotāju skaita
- ▶ Dzīvokļa platības

Mērķis:

Sedz infrastruktūras un administratīvās izmaksas. Nodrošina stabilus ienākumus apsaimniekotājam un samazina nelegālas izmešanas risku.

MAINĪGĀ DAĻA

Atkarīga no:

- ▶ Faktiski radīto atkritumu daudzuma
- ▶ Maisu vai konteineru skaita
- ▶ Vai tiek veikta mājkompostēšana

Mērķis:

Jo vairāk šķiro — jo mazāka mainīgā maksa. Tiešs finansiāls stimuls rīkoties atbildīgi.

GALVENĀS ATZIŅAS

1 PAYT ir godīgs princips — tu maksā par to, ko faktiski izmet.

2 ES pieredze apliecina: valstis ar augstāko pārstrādes līmeni

3 Latvijā Sigulda un Jūrmala jau demonstrē, ka sistēma var darboties

4 Daļa Latvijas iedzīvotāju atbalsta PAYT

5 Veiksmīgai ieviešanai nepieciešami:
tiesiskais regulējums, laba infrastruktūra, sabiedrības iesaiste.

JAUTĀJUMI UN DISKUSIJA

Laipni aicināti uzdot jautājumus!

Vai jūs šķirojat atkritumus? Kas jūs motivētu šķirot vairāk?

Vai uzskatāt PAYT sistēmu par taisnīgu? Kāpēc jā vai nē?

Kādas bažas jums ir par šādas sistēmas ieviešanu?